

TRIBUNA

REDACȚIA
Deák Ferencz-u. Nr. 20.
ABONAMENTUL
Pentru Austro-Ungaria:
1 an 20 cor.
6 luni 10 cor.
3 luni 5 cor.
1 lună 2 cor.
De Duminică pe un 4 cor.
România și străinătate pe an
40 franci.
Prescripția nu se înșoțază.

ADMINISTRAȚIA
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.
INSERTIUNILE:
De un gir garsonat: prima dată 10
bani; a doua oară 15 bani; a treia
oară 20 b. de fiecare publicare.
Atât abonamentele, cât și inserțiile
nu se plătesc în Arad.
Telefon pentru oră și comenzi
Scrieri neîncetate nu se pot primi

proiectul — Berzeviczy.

De: Constantin Gurban.

II.

Si agresiunea lor o mai motivează com-
patrioții nostri cu împrejurarea, că poporul
mare, de ori și care naționalitate nu se
maghiarizării numai, «afurisiți de agi-
tatori» asmuți contra «idei», lucrând ca
«patrioți» pe sub ascuns ca să zădărnici-
ască bunăvoința și binefacerile ce isvoresc
tendența lor.

Că sunt între noi bărbați cari se
drepturile și binele poporului, a
ceverat. Dar acești bărbați sunt fr
naționalităților, pe cari poporul îi are în
și de cari nu se poate despărți
chiar pentru-că sunt huiduiți, despi
abrazi cu epitete de «agitatori», «s
stiu eu cu ce fel de nume de
poporul este întru atâta d
cunoască că aceștia prin lupte
merită a fi stimați și în
de întregul popor. Sforțarea de a
mai vârtos îi ridică în fruntea
tendența de a-i discredita — ma
întărește în poziția lor de fruntaș
trecut timpurile în cari cu apucatu
se să poți prinde la popor. Nu sun
atât de stupizi ca să nu fim în st
sebi între adevăr și între vorbe g
noi la compatrioții nostri cine a fost
outh? cine sunt astăzi Bánffy, Appo
thy, etc. etc. D'apoi că toate po
si-au fruntașii lor, cari prin inteligența,
asneala, abnegațiunea și jertfele aduse
stimați ca luptători de frunte, căci nici
compatrioții nostri nu Están băcsi și se-
sei demarchează mersul treburilor po-
ci bărbații cei mai luminați și cu du-
cără neamul și seminția lor. Ast-fel de
— har Domnului — au și naționali-
din Ungaria, avem și noi Români, cari
am trei milioane unul lângă altul, și nu
putere pământească, care să ne poată
pi de către ei, căci sunt fruntași pe cari
nezeu ni-l-a dat ca să ne lumineze a-
celor de făcut ca să evităm ori-ce
ce ni-s'ar pune în calea cultivării lim-
si naționalității noastre.

Si bărbații nostri fruntași nici-odată nu
stătuț poporului să se dismembreze de
mamă nici să graviteze spre alte țeri;
pilde de aceste nu se vor putea arăta
luptele vieții noastre publice.

Cu ce se mai motivează îndreptățirea
proiectului nostru?

Ca naționalitățile în coaterile lor de
să fie ajutate, să li-se tindă puțința
putea vorbi între sine.

Această întrebare demult au deslegat-o
naționalitățile — fără mijlocirea vre-
proiect; lege naturală trebuie să

ceea, că în Ardeal Secuiul cu Sasul se în-
teleg cât de bine românește; în Bănat și păr-
țile Aradului Șvabul cu Maghiarul comunică
în limba română. Și pentru aceea Ungaria
a stat o mie de ani tare și mare. Acest ca-
nal de comunicațiune cred eu că va susta
și în viitorul mileniu, pentru-că însăși na-
tura l'a impus oamenilor. Legea firească stă
mai presus paragrafilor omenești și e gresită
socoteala: a face strămutare în legea firei
— cu apucături, cu fraudă, cu momeli; a-
ceasta mai timpuriu ori mai târziu se răs-
nă.

Deci ori că nu putem fi capacitați — și
noi pentru vina noastră dați-ne bună pace;
că proiectul n'are motive convingătoare —
tunci pentru vina lui — aruncați-l în in-
erecul cel mai dinafară.

III. Se vedem acum ce mijloace are pro-
iectul pentru ajungerea scopului său și cum
le însuși a se executa.

Maghiarizarea naționalităților prin școală
e un lucru atât de mare, în cât nici
ectul nu-l concrede direct puterii sta-
ci îl impune în sarcina naționalități-
însuși: puterea statului numai cât în-
ană, asmuță, sprijinește cu mijloace
riale și cu silnicia a executa maghiari-
— Vinătorul iasă după pradă și ca
le mai sigur de rezultat, duce cu sine
ari ori căpăi, aceștia să ocolească, să
să obosească după pradă, eară dânsul
torul) să stee la un loc fix, unde va
lusa pradă — ca să o puste. — Ce
proiectul? — Ridicați plățile învătă-
confesionali; le ridicați din banii voștri,

și dacă nu puteți — vă dau și eu ajutor (!);
voi cheltuiți cam 5—700 fl. pe o școală,
vă dau și eu o sută. Cu alte cuvinte: —
Eu știu că voi sunteți sêraci și cu greu in-
cassați cultul căci puterea statului la scos
din budgetul comunal și a oprit antistiilor
a-l incassa, dar pentru aceea vă poruncesc
ca să-l mai ridicați ca să fie învățătorii vos-
trii mai bine plătiți; acești învățători vor
pricepe doar că eu am ridicat plata lor deci
mă vor pricepe tot odată că ce vreu eu și
se vor sili a-mi sluji mie — cu atât mai
vârtos că de acum înainte eu voi judeca
asupra lor; vouă confesiunilor vă dau des-
tulă distragere a vă certa cu poporul pentru
incassarea cultului; învățătorii mai bucuroși
vor inclina către mine (proiect), decât
cătră biserică; deci eu îi îndemn pe ei să
învețe pruncii școlari să vorbească ungu-
rește, că dacă cu timpul se vor duce la ju-
decătorie, să știe vorbi cu judecătorul, că
doară acesta nu e prost că să știe mai mult
decât o limbă; că dacă vor merge la du-
chian, să știe vorbi cu duchiănarul în limba
maghiară, ca nu acesta să fie silit a învăța
limbele naționalităților, destul că primește
banii dela ele; că dacă vor forma familie,
să vorbească ungurește cu pruncii și ca cu
timpul să le fie rusine că sunt Români, Sârbi,
Bani, Slovaci.

Ridicul proiect, vrednic de compătimire
ba e criminal chiar.

Ce cred autorii proiectului, că noi na-
ționalitățile, și mai vârtos — noi Români
suntem un popor atât de bătut de D-zeu,
ca să ne tăiem creanga de sub picioare —
și încă cu propriul nostru topor! — Înve-
țătorii nostri sunt atât de neculți, ca să nu
priceapă ce datorințe au către biserică și
națiunea lor, că să nu fie în stare a para-
lisa tendența din proiect, ori să nu cu-
noască atâta din pedagogie, că ceea-ce po-
teste proiectul — este o absolută absurdi-
tate și e o adevărată batjocură la adresa
lor și a naționalităților! — Doamne, tare
ne-ai bătut și pe noi și pe ei! —

Zice proiectul mai departe: — Eu nu
voiesc statificarea școalelor confesionale
(Sunt acii strugurii.) — pentru-că n'am
bani. — De-a buna seama dacă numai noi
Români am închide școalele noastre, statul
ar trebui se iee asupra sa grija alor patru
mii de școli existente. Ei, dar statul nostru
e modern și pe lângă patru mii ar trebui
să mai înființeze alte patru mii — de totul
dar opt mii de școli de stat — poate și
mai multe căci un stat modern nu poate
tolera stări proaste — de c. s. să fie într-o
școală mai mult de 80 școlari, să rămână
câte un prunc ori fata fără ca se umble la
școală. — Aceste opt mii de școli, edifi-
carea, susținerea, ajustarea lor, salariile în-
vătătorilor — calculați cât face? la ce cifră
s'ar ridica budgetul statului când nici o con-
fesiune din patrie n'ar mai susține școli.
— Credem deci că din acest punct de ve-
dere — proiectul nu rivnește la statificare.

Poporul încă ar privi cu dispreț la
școala aceea, a căreia învățător nu ar umbla
la biserică, școlarii nu ar funcționa ca mi-
nistranți în biserică, la mort, la lordan, la pro-
cesiuni, care n'ar ținea sărbătorile etc. Și
apoi de unde va găsi proiectul atâți învăță-
tori Români — la Români, atâți învățători
Sași, Sârbi, Slovaci — la naționalitățile lor!
— (Pentru-că bine se observăm, că projec-
tul cunoaște că d. e. un învățător maghiar
ori jidan într-o școală a naționalităților nu
ar face nici o ispravă, ba că prin unii ca
aceștia s'ar face de ris și învățământul și
învățătorul, care după 2—3 ore de prele-
gere și-ar înainta petitul pentru strămutare).

Provocarea la Belgia că acolo s'ar în-
strui în trei limbi, — cu toate că ne-ar
părea bine de existența astorfel de fe-
nomene, să-mi ierte mie ori-și-cine, — eu
asta nu o cred. Și dacă de dragul asemă-
nării aș și crede-o, — în Ungaria aceasta
nu se poate. Facă proiectul numai o probă,
aducă pe pedagogul său cel mai iscusit și
mai încrezut — și se va convinge, că aceasta
nu e cu puțință.

Ei, dar proiectul cu toate aceste trebue
să se execute, că dacă nu — învățătorii
neîmplinitori de lege — vor fi amovați.
Alinați a pasce. Nu va fi amovați anul,

or vor fi amovați toți. — Ad impossibilia nemo obligatur.

Și tragic, criminal lucru ar fi, ca de dragul unei idei nerealisabile să vină puterea de stat să iee pânea din gura atâtor familii! Și din toate tiraniile din lume, nici una n'ar coveși tirania contemplată în proiect, ca adecă *popoare întregi, conștie de sine, să fie silită a contribui din avutul său spre scopul desnaționalizării sale*. Despre o mai mare tiranie nu avem urme în istoria popoarelor.

IV. — Dacă noi așa suntem convinși că proiectul nu e realizabil, nu e motivat cu dovezi convingătoare, nu e îndreptățit și nu e executabil — ba că poate aduce urmări desastroase, la tot cazul — dușmănie mai înverșunată între fiii patriei, — urmează să conchidem că perhorescăm tendința lui și să sfătuim autorilor săi, ca simplaminte să-l pună pe fundul lăzii, să nu mai vază lumina zilei. Acesta ar fi lucrul cel mai înțelept dela el.

Ori ce lege noauă când se proiectează, trebuie să poarte în sine criteriul dreptății; acest proiect jignește simțul de dreptate al majorității cetățenilor din patrie, deci cu atât e mai odios și periculos — nu atât naționalităților cât mai ales — patriei.

Acest proiect se potrivește unui vis, unei închipiri utopice, compatibil unor tineri sentimentali, înflăcărați, dar nu se potrivește cu judecata bărbaților serioși, cu atât mai puțin — cu prudența bărbaților de stat, cari cu înțeleaptă pătrundere și cu calmitate trebuie să cântărească încă și vorbele singuratic, necum proiectele de legi, cari voiesc să le aplice spre fericirea patriei. La noi în Ungaria din întâmplare cetățenii sunt de diferite naționalități *conșcie de sine*, deșteptate la viața publică.

De dragul unei fantome nu e iertat a se închide ochii dinaintea acestei stări reale. Lung timp, sute de ani ar trebui să ne luptăm între olaltă și și atunci ar fi problematică ajungerea scopului din proiect. Procesul natural nu se poate împedea.

La noi în Ungaria procesul natural este, că toate naționalitățile se desvoltă în direcția croită de însăși firea lor. Limba, datinele strămoșești, religiunea, cultul familiar, legăturile de sânge, instituțiunile existente — nu sunt niște jucării, nici umbre ofemere; ele sunt adânc imprimate în inima fie-cărui cetățean, le cultivă cu pietate și le apără cu viața ca să le dea urmașilor săi dreaptă moștenire. — Exemplul cu Rutenii să nu încurajeze pe compatrioții (nu cutez a zice: *frați*, căci mă tem că ar refusa) maghiari — la agresiune. Un popor astăzi împilat, poate că mâne se va trezi din somnul în care se pare că doarme.

La noi în Ungaria bărbații de stat ar trebui să faciliteze ca naționalitățile să nu se simtă străine în însăși țeara lor; începând dela ministrii până la scriitorul comunal — oare ce suntem noi în fața lor? — Niște venetici, neluați în seamă. La o simplă întâlnire pe stradă se tradau că nu ni sunt prieteni. — Vremurile sunt schimbăcioase, poate ca oare-cândva să avem trebuință unui de altii; cum oare va fi cu puțină o apropiere, o prietinie sinceră între noi, când acum atât de tare ne îndepărtăm unui de altii! — Și cine poartă vina?!

Dacă guvernul maghiar ar voi cu sinceritate înaintarea învățământului, ar trebui să spriginească și mijloacele cari sunt de lipsă spre aceasta. Incassarea cultului, a salarelor învățătoarești dela școalele confesio-

nale, — ar trebui să o iee asupra sa; din-sul însă face din contră. Ce bine ar fi pentru învățământ și ce bine ar sta guvernului, dacă ar dispune ca organele sale să facă barem numai atâta serviciu cauzei noastre culturale!

Noi suntem confesiuni sêrace, fără mari pretensiuni și precum se știe — facem serviciu statului, căci de n'am susține noi școalele noastre, statul a fi silit cu zeci de milioane să împovăreze bugetul țării; suntem cetățeni loiali și pacnici și guvernul nici atâta nu ne face ca prin organele sale de specialitate ce le are în fie-care comună, să incasseze darea cultului. — Jidanii au închis mai toate școalele, maghiarii (confesiunile) — urmează lor; pruncii lor învață în școale susținute de țeara întreagă. Noauă statul nu ni-a ridicat nici o școală, cu limbă de propunere română, sêrba, slovacă, nemțească; suntem siliți pe lângă că contribuim la școalele statului, să mai susținem și școli confesionale și guvernul e atât de generos de interzice organelor comunale a incassa salariile învățătoarești!! — Frumoasă creștătură pe răvaș!

Concluziunea mea finală este: — *Dacă guvernul nu-și va retrage proiectul, el va deveni lege și noi ne vom supune; de executat însă nu-l vom putea executa, p n-trucă pestrece puterile noastre. Școalele noastre le vom susține din sêrăciă și după puțină și vind asupra noastră ori-ce primejdie, de perire nu ne temem căci cu noi este Dumnezeu și credem în viitorul celor asupriți.* — Am zis.

Presa României despre acțiunea noastră.

Sub titlul *„Reluarea luptelor politice“* valorosul organ național liberal de peste munți *„Voința Națională“* scrie:

Am vorbit ieri despre alegerea dela Pecica și am reprodus un rezumat al cuvântărei inteligentului avocat Dr. George Popa. Din articolul nostru, cetitorul s'a convins de seriozitatea luptei în care Românii aradani au intrat pentru a putea străbate în dieta țării.

Alegerea dela Pecica însă este numai începutul unei mișcări generale, căci, judecând după articolele organului politic dela Arad, cât și după informațiile alarmante ale oficioaselor din Pesta, Românii sunt hotărâți a se organiza în vederea campaniei pentru alegerile din anul viitor.

Tactica electorală până acum e foarte simplă. Partidul național fiind desființat, cercurile neavând comitete ca în anii înainte de 1895, de cât ori o vacanță se ivește, dl Dr. Aurel Vlad, în calitate sa de singur deputat naționalist, se prezintă înaintea alegătorilor, le vorbește de foloasele activității și solicită voturile pentru un candidat român. Așa s'a făcut la Nădlac și tot astfel la Pecica. Cum însă la alegerile viitoare Românii pot să aibă candidați în vre-o 50 cercuri, tinerul și zelosul deputat cu greu își va putea împlini apostolatul pe toată linia. Organizarea deci se impune.

„Tri unu“ din Arad a și pornit discuția asupra posibilității reînființării partidului pe baze legale. Sfârșitul are să fie bun de oare-ce legea îngaduie grupările politice în vederea alegerilor. Intemeiați pe un program, care nu atacă interesele monarhiei și legile ei, Românii pot în dragă voe să constituie comitete electorale, să țină adunări publice, să asculte cuvântările candidaților români. Totul depinde însă de disciplina pe care fruntașii vor reuși s'o introducă în masele așa de neorientate și de îndărătnice ale alegătorilor. Și mai e o pedică. Aproape toți candidații români nu dispun de mijloace materiale, imo banii publici, cum au alte partide d'n țară, pentru a conduce alegerile, nu există. Băncile sunt puține și nu posedă atâta capital, nici independența cuvenită pentru a putea fi angajate în luptă. În fața sistemului de corrup-

țiune, urmat de partidele adverse, fruntașii mâni n'au decât altă armă decât ridicarea marelui prin puterea lor de a convinge și prin rătenia și sfîntenia cauzei lor.

Să sperăm că vor reuși.

Alt organ de frunte național-liberal *„Secolul“* luând notă despre acțiunea noastră, și mai ales luând ca punct de care alegerea din Pecica, scrie următoarele, contemplând asupra reorganizării partidului național „disolvat“ de către un fanariot calvino-maghiarizat. *„Secolul“* adică constată, că guvernul n'a luat nici măsura de opreliște contra tinerii adunări alegătorilor români, în fața cărora fruntașii români în frunte cu sprintenul deputat național dl Dr. Vlad au figurat membrii ai partidului național indiscuți căci doară despre alegerea unui deputat cu program național era vorba. Partidul național român va să zică există și funcționează cum a funcționat înainte de 10 ani. Dar lăsam să urmeze articole de fond din *„Secolul“*.

Cu acest prilej se pune în discuțiune noua chestiunea reorganizării partidului român din Transilvania și Ungaria. Alegătorii mâni ai cercurilor în chestiune au putut să truniri, asculta discursuri, lua hotărâri, etc. ca împotriva acestora să se fi găsit totuși a se lua măsuri de oprire în temeiul, de exemplu al faimoasei ordonanțe ministeriale care zicea funcționarea, sub ori-ce formă, a „partid național român“ și peste tot a ori-cărui partid ce ar pretinde a se alcătui pe baze naționale... Convocările din urmă, totuși, au fost cuate în numele și cătră partizanii „partidului național român“, întrunirea prin care s'a produs candidatura românească, a început cu o rare de „constituire a partidului național român în cercul respectiv Pecica“, — în sfârșit, ca datul George Popa, poartă numele de candidat al „partidului național-român“.

Să fi fost oare de ajuns anunțarea de către dl Dr. Aurel Vlad, până azi unicul deputat naționalist român, a modalității prin care partidul oprit în funcționarea sa prin ordonanță pe de ministerială pe atât de arbitrară, s'ar reconstitui pe baze și mai largi de cât în trecut — să fi fost temerea ca nu cumva acest partid să ajungă la realizare, care a făcut pe guvernul din Budapesta să treacă cu vederea — cum zice, manifestările acestea ale unui partid tăiat mort și îngropat după formalitățile legale?...

Și să fie oare aceasta un semn că reconstituirea partidului național român ar fi mai urmă tolerată astăzi, lăsându-se uitată, ca în desuetudine, celebra ordonanță?

Ori cum ar fi, — de și noi firește nu să dăm nici un sfat Românilor din Ungaria și Transilvania în politica lor, putem însă să exprimăm, pură teorie, părerea că ar fi de rit cumcă la o eventuală revizuire a programului partidului să se dea acestui program o extensiune ca până acum, să se cuprindă într'însul ideii și principiile de organizare ale că a statului poliglot unguresc, iar nu numai reri anume pentru națiunea română.

Cereri se puteau formula și s'au formulat locurile înalte, din partea elementelor alcătuite ale statului unguresc, atunci când și de către a fost vorba de încopirea unor temelii de năzire cu caracter mai mult s'au mai puțin melnic. Acum, când trebuie să se urmărească reformă din temelii a unei organizări înveștate și dovedite ca prea puțin fericită, această mă adencă și generală e care trebuie să se sub formă de puncte de urmărit și realizat, în gramul unui partid al egalei îndreptățiri naționale la reorganizării pe baze federative, a statului poliglot ungar.

Nu cereri, nu concesii mărunte ale ci plan de reformă largă, întreagă, această credem, în jurul căruia ar fi venit vremea strângă cu hotărâre și bărbăție toți acei cetățeni ai Ungariei, cari numai într-o organizație activă vîd viitorul asigurat pe deplin al stat poliglot.

Războiul ruso-japonez.

Earăși nu știm nimic pozitiv ce se întâmplă pe câmpul de război. Depeșele trimise prin cenzura severă a ambilor beligeranți sunt pline de contradicții. Situația în câmpul acesta este cu desăvârșire întunecoasă. Se petrece în jur de Liao-Jang, și la Port-Arthur, ce plan au Japonezii nu se poate ști cu siguranță. Este probabil, că se pregătesc acțiuni mari, cari vor umplea peste curând lumea cu vești despre nouă rezultate ale armatei japoneze.

Ceea-ce privește acțiunea Japonezilor la Liaoyang, se vestește, că Japonezii ar respinge armata rusă la Amping-Asanciang, ocupând însemnate poziții de ale Rușilor. Pierderile se zice că sunt colosale, ceea-ce face să presupunem că s'a dat o luptă din care afară sângeroasă. Rușii s'au retras, precum vestește firul telegrafic, la Liaoyang unde își concentrează toate forțele pentru o luptă decisivă.

Londra, 30 August. Japonezii după o perioadă mai multe zile, Sâmbătă au început de a bombardarea fortăreței. Veștile cari circulă în jurul despre succesele obținute de Japonezi sunt de neadevăruri. Acum și lui „Daily Telegraph” se anunță din Tșifu, că asaltul asediului săptămâna trecută nu a avut succes. Japonezii au putut cuceri numai două forturi, una în partea nord-estică a regiunii oșterilor. Aceste sunt, cari poartă numele de forturi 1 și 2. În urma groaznicului bombardament al forturilor, Japonezii au fost nevoiți să se retragă și după ce au fost cucerite.

Londra, 30 August. Ansamblul de forturi la Liaoyang și Amping, situate la sud și la nord de Liaoyang, deja Duminecă erau în mâinile Japonezilor.

După părerile Rușilor la Liaoyang, concentrată o forță militară japoneză de 30.000 oameni cu 490 tunuri. Sub conducerea lui generalul Oku a avut loc o pauză din urmă generalul Oku a avut la dispoziție 30.000 soldați și 140 tunuri.

Alta știre asupra luptei navale dela 10 August.

Petersburg, 27 August. Contra amiralul Uchomsky trimite următoarea telegramă cu amănunte asupra bătăliei dela 10 August:

Toată escadra din Port-Arthur, compusă din cuirasatele Cesarevici, Retvisan, Peresviet, Pobieda, Poltava și Sebastopol, din crucișătorii Albatros, Diana, Pallas și Novik și 8 torpiloare s'au retras de la Port-Arthur spre a merge la Vladivostok.

Trecând fără dificultate printre rîndurile mince dela Port-Arthur, am întâlnit, la 20 mile de Port-Arthur, escadra japoneză cu care intram în luptă. Lupta a durat o oră și jumătate fără să avem mari avarii. La ora 5 inamicul reîncepu atacul făcând un conjur ca să ne atace de flanc la o distanță de 36 encablure inamicul reîncepu atacul care a urmat până la ora 7 1/2 seara. Inamicul cuirasatul „Cesarevici” având probabil avarii la cârmă, a ieșit din linia de luptă după care a dat semnalul că amiralul renunță la comanda flotei.

De oare-ce pe bordul cuirasatului „Peresviet” avem două catarte tăiate de obuzele inimice, și toate semnalele de zi și de noapte discontinue, am pus pe pasarela de comandă semnalul să fim urmați de vasele escadre. Nu cred însă că toate vasele să fi putut ceti semnalul meu.

Numărul morților și răniților vasului meu este mare, având avarii serioase, aparatele electrice nu mai funcționând, reîntrai la Port-Arthur împreună cu mine reîntrai cuirasatele „Retvisan, Pobieda, Poltava și Sebastopol.” Vasele crucișătoare și Pallas” urmau și ele dar cu înălțime mijlocie.

Din cauza întunecului și din cauza atacului continuu ale torpiloarelor, am fost silit, spre a mă feri de ele, să schimb de mai multe ori poziția dar din aceasta cauză și din pricina

întunecului, vasele celelalte se despărțiră de noi și la revărsatul zorilor se aflau înaintea Port-Arthurului, vasele „Retvisan, Sebastopol, Peresviet, Poltava, Pallas” și 3 torpiloare.

În timpul luptei au fost uciși: locotenentul Saltanow, și aspirantul de marină de Livro. Răniți grav au fost: căpitanul Boysman, care cu toate rănile, primite, a stat pe puntea de comandă până la intrarea cuirasatului pe care se afla la Port-Arthur; și locotenentul, Rykow. Au fost cu totul 38 marinari uciși; 21 ofițeri și 286 marinari au fost răniți, dintre aceștia 50 în mod grav. Reparațiunile avariilor se face cu activitate.

Din partea inamicului au luat parte la luptă 4 cuirasate de prima clasă, unul de clasa doua, 4 crucișătoare blindate, 4 crucișătoare cu puntea cuirasată, 5 crucișătoare ușoare, 60 torpiloare.

În absența contra amiralului Withoef, spune trimițând telegrama sa, contra amiralul Uchomsky, am luat eu comanda escadre dela Port-Arthur.

— „Novoie Vremia”, după ce rezumază plângerile Angliei în următoarele: 1. Că vasele flotei voluntare au trecut prin Dardanele sub steag comercial și apoi s'au prefăcut în vase de război; 2. Că „Malacca” a fost prinsă; 3. Că Rușii au înecat pe „Knight commander”, și 4. Că a fost avariată a marfurilor contrabandă de război. Japonezii ar ceda la cele trei dintâi, dacă nu după al 4-lea, care face să treacă în mâinile amatorilor germani comerțul în Asia războiană.

Dar lista marfurilor de contrabandă o cunoaște Englezii de acum șase luni și n'au putut să se vede că și-au închipuit că ne vom lăsa a pune mâna pe vasele englezești! Fiindcă „Dmitri Donskoi” a slobozit câte-va vase engleze, car. aveau contrabandă, au erut că se va merge tot așa! După-ce însă le-am conștientat pe „Malacca” și le-am înecat pe „Knight commander” s'au speriat?

Dacă suferă neogotul britanic, de pe urma războiului, gândească Anglia că al altor țări suferă și mai mult. Neajunsurile de astăzi să-i fie să fie în viitor mai prevăzător și să nu ajungă la războiul vecinilor cei buni.

— Știrile dela Port-Arthur nil-l arată ca în cazul căderii, judecând după pozițiile cari au fost în mâinile Japonezilor, de pildă fortul 5 dela Itșan, piața de paradă, Taipingtse, ar trebui să credem că au intrat dincolo de linia forturilor, prin urmare aceste ar fi fost și luate. Dacă fost lupte grele și că Rușii au încercat a îndărât poziții cucerite de Japonezi e sigur că pierderile ce se spune că ar fi avut Japonezii, de bună seamă, sunt exagerate.

— În America se crede că Japonezii cunosc exact ce au de făcut la Port-Arthur și că vor lucra cu precizie cu care ne-am obișnuit ai vedea lucrând. Se vorbește foarte serios de tratative de pace, după căderea Port-Arthurului și înfrângerea lui Kuropatkin. În Anglia însă sunt foarte pesimiști asupra putinței de a ajunge la pace.

— Japonezii au cercetat toți munții la răsărit și la sud de râul Taitsiho; poziția Rușilor e neschimbată. Alta știre însă asigură că Rușii se retrag spre Mukden, ca apoi să se retragă și mai la Nord. Se spune apoi că vin neconținut ajutoare dela Harbin. Astă din urmă știre e de origine rusească.

Dela Liaoyang se spune că Oku a așezat în fața poziției rusești dela Anșancian, șeptesprezece tunuri de asediu. Deci Japonezii voiau să atace această poziție și apoi Liaoyangul. Se pare că planul lor de război a fost schimbat din pricina rezistenței înverșunate a Port-Arthurului și din a schimbărilor suferite de armata rusească pe uscat. Se simt întiele semne că Rușii încep a avea inițiativa luptelor.

— Faptul că știrea însemnată din punctul de vedere militar, că Rușii s'au retras dela Anșancian, pe care l'au ocupat Japonezii și că s'ar fi retrăgând spre Mukden, n'a prea fost luată în seamă de presa apuseană, măcar că știrea e luată din presa apuseană, măcar că știrea e din Tokio. Dimpotrivă se dă cea mai mare atenție știrilor din Cifu despre luptele dela Port-Arthur, care are însemnătate secundară acuma.

— Retragera Rușilor dela Anșancian spre Taitsiho s'a făcut fără lupte, altele Japonezii n'au putut să se apropie de ea. Pe de altă parte

Oku nici n'ar fi fost în stare să atace această poziție fortificată, după-ce și-a slăbit armata, trimițând aiurea din trupele sale, după porunca generalisimului și anume spre Kvantung. Deci retragera dela Anșancian s'a făcut din altă pricină. Care să fie deci pricina retragerii Rușilor? A fost pricinuită de manevrele lui Kuroki. În adevăr acesta a trimis oaste spre Mukden pe linia Tsianșan-Dapindusan-Linșutsia-Ortakon, după-ce a bătut pe Ruși la Tsianșan. Această mișcare putea duce ori la nimicirea armatei lui Kuropatkin ori la alui Kuroki, după-cum s'ar fi brodit să fie unul sau altul amăgit și surprins, fie la Nord fie la Sud de Taitsiho, cu puteri prea mici și în această alergare Kuropatkin era mai în stare a înșela pe Kuroki, deoarece-ce are la îndemână calea ferată, șoseaua și podurile peste Taitsiho, pe lângă că avea de făcut drumul cel mai scurt și pe loc drept, pe când Kuroki avea un riu fără poduri și drumuri de munte și pe încunjor. După pierderile ce Kuroki a suferit în luptele cu Keller și Herschelmann, a văzut că mișcarea spre Mukden era prea primejdioasă și și-a retras oștile înaintate într-acolo; căci avea nevoie de toate puterile pentru un atac de frunte poziția admirabilă ocupată de Kuropatkin la Liaoyang.

Kuroki a pus la cale alt plan, s'a făcut că se retrage cu centrul, desgolind poziția, răspândind vestea că se retrage spre Fengvangceng. Și-a închipuit că Kuropatkin se va folosi de acest moment ori pentru a părăsi pozițiile fortificate și a ataca pe Kuroki în „retragera” lui, ori pentru a se retrage spre Mukden.

Se pare că depeșa laconică din Tokio trebuie tălmăcită în înțelesul că planul lui Kuroki a reușit, de oare-ce retragera spre Mukden a început și Anșancianul a fost părăsit, de sigur pentru-ca trupele armatei de sud japoneze să apere retragera.

— E posibil ca Kuroki să fi retras numai o parte din oștile cu cari amenința Mukdenul și să fie gata a lovi pe Kuropatkin în mijlocul retragerii, după-cum e posibil ca Rușii să atace cu puteri mari pe aceeași linie căutând să taie comunicațiile lui Kuroki cu Fengvangcengul. E deasemenea posibil ca retragera lui Kuropatkin să fie o stratagemă pentru a atrage pe Japonezi în număr mare spre Mukden și a-i prinde între două focuri, rămânând destule puteri la Liaoyang pentru a ataca armata slăbită a lui Kuroki.

Conferența învățătorilor gr.-or. din diecesa Bihorului.

Seceta atmosferică a încetat, pe multe locuri a plouat pentru a produce plantelor suc necesar spre dezvoltare.

N'a încetat însă seceta ce domnește pe terenul cultural în mai multe unghieri locuite de Români. Întrunirile ce ar fi de lipsă pentru conștelegerile pe toate terenele: economice, industriale, comerciale, didactice sunt foarte rare, ba în unele locuri lipsesc cu totul, despre întrunirile pe teren politic, care drept, ne este și oprit nici nu vorbesc, căci pe aici nu avem așa însuflețiți oameni, ca în părțile Arado-Pecicane, cari numai cinstesc neamul românesc. Aici în Bihor este o asemenea secetă, ba chiar nici o petrecere românească curată nu se aranjează, dar nici când se aranjează nu le prea cercetează din inteligență poate atunci când e arangiată de persoane străine neamului. Căci e știut că Românul mai mult stimează pe străin, ca pe cel ce este os din oasele lui și carne din carnea lui. Rar să țin unele conferențe învățătorești, cari mai sunt încă însuflețiți pentru cauza cea mare a neamului românesc și cari sunt adevărați luptători pentru cultura neamului.

Învățătorimea i-se pregătește o nouă eră și atunci când vor fi smulși de sub protectoratul națiunii, și cultura națională se va fi vesteji.

Corpul didactic din Bihor, neavând statute aprobate de guvern, care le-a respins de mai de multe ori aprobarea, nu și-a putut ține adunările învățătorești Consistorul care poartă grije de cauzele școlare a dispus ținere de conferențe învățătorești în câteva suplinește afacerile reuniunilor. Astfel în anul acesta s'a ținut conf. inv. din protopresbiteratul Peștes la 22/VIII n. în opidul Aleșd sub conducerea admistrului primar Josif Moldovan, care prin avarii avarii avarii avarii de adunarea, având noștră pe Bihor și Bihor.

După cetirea raportului comisariatului consist. esmis la tinerea examenelor publice din acest tract, s'a luat la desbatere, și s'a constatat, că dl. comisar cere dela inv. să facă legi, să le execute să provadă școala, cu toate cele necesare, apoi să fie bine organizat în toate fără ca să primească salariu dela cineva, ear de nu face aceste, atunci e descris că nu-și face datoria de mare educator al neamului. În general luat însă partea cea mai mare din învățători și-a jertfit tot pe terenul didactic (făcând) arătând progrese destul de frumose, precum se vede atât din raport cât și în viață.

Școalele sunt provăzute cu recvisite ș. a. S'a constatat un rezultat mai îmbucurător ca în trecut. Aci a vorbit: Ștefan Tulvan, Const. Mărușcă, Ioan Boțioc, Tripon, Petru Cipou ș. a.

După aceea s'a încins o discuție vie în privința încasării salarelor despre care în tot anul s'a discutat și adus decisiuni în conferințe dar n'au fost aplicate în praxă. Sunt rugate autoritățile să facă dispozițiuni pentru încasarea regulată a salarelor.

După aceea Ioan Boțioc propune a se lua măsurile necesare pentru aprobarea Statutelor reuniunii inv. (ear la cas contrar a se scrie la reuniunea comit. maghiară, aceasta este combătută de P. Cipou).

Inv. Petru Cipou din Luncoara arătând conferinței, că după ce de mai de multe ori fiind statutele înaintate la guvern, au fost respinse cerând unele modificări, cari de s'ar primi ar fi mai rău decât fără reuniune, propune că la cas de nu vom putea mijloci aprobarea statutelor, să ne facem membri reuniunii inv. Arădanî cari și de altcum tot acelaș scop 'l au.

Propunerile se primesc. Prelegeri practice de care avem mai mare lipsă, încă s'au ținut, de către Dl. Alexandru Drimba inv., din exerciții intuitive despre sala de învățământ. După unele observ. metodice se declară de succesă. Dl. Petru Cipou inv. în Luncoara a ținut prelegere din gramatica l. române, despre ~~scriere simplă și analisare~~, arătând tot odată însemnătatea studiului gramatical pentru perfecționare în vorbire, scriere cetire și dezvoltarea simțului limbistic, care fiind declarată de model, prelegătorului se exprimă mulțumită. Ne mai fiind alte obiecte la ordine de zi, președintele Iosif Moldovan după exprimarea mulțumitel, pentru concursul dat, întru rezolvirea agendelor și buna ordine ce s'a ținut, declară conferința de încheiată. Dl. Petru Cipou exprimă mulțumită pentru conducerea înțeleaptă și cu mult tact.

Urmează un mic banchet, care n'a fost așa de însuflețit, ca de altă dată, pare că și iubirea lipsește dintre frați. S'au ținut toaste care sunt de lipsă pentru încurajare, însuflețire. Georgiu Lazar prin câte-va cuvinte ridică pocul întră sântătea administr. protopopesc Iosif Moldovan.

Petru Cipou arătând îngrijirea părintească a Consist. Arădan față de cauzele noastre școlare îndeosebi actual deși suntem împedecați de guvern a ținea adunări inv. a dispus a se ținea conf. cari încă sunt bune pentru înaintarea cauzei școlare, toastează pentru Magn. Sa Dl. vicariu Vasilie Mangra. Cu toți strigă să trăiască. După acestea s'au depărtat cu toți dorind a avea o conf. micștă preotească și inv. pentru desbaterea afacerilor comune, care ar fi bine să fie mai însuflețită.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 30 August 1904.

— **Regele Edvard și țarul.** Din Marienbad se telegrafează, că ducele Ludvig Battenberg care pe cum se știe a reprezentat la botezul țarului pe Edvard, a sosit Sâmbătă din Petersburg la Marienbad. Ducele, care a adus cu sine autograful țarului, după prânz a rămas mult timp împreună cu regele, care Vineri va pleca din Marienbad.

— **Pelerinaj la mănăstirea H.-Bodrog.** Ni-se scrie. De aici din părțile noastre la Sfânta Mănăstire H.-Bodrog n'au mers nime nici odată pentru-că preoții nostri n'au dat nimic pe aceea, ei poporul a mers la mănăstiri străine pe la M. Pocin apoi pe la Nicula gr.-cath. la M.-Radna ceea-ce numai în detrimentul ortodoxiei noastre este. După multe vorbiri și explicări mi-a succedat ca în a-

nul acesta se pot îndemna din popor a merge la mănăstirea noastră gr.-ortodoxă.

Și au și peregrinat, vre-o căli-va din Luncoara și din Lugoșul inferior. Este de recomandat și lipsă a se lua notița ca pe viitor să-și țină de datorință preoții și învățătorii a sfătui pe oameni a merge numai la ale noastre mănăstiri.

— **Casina română, confesională.** În numărul dela 7 Ianuarie st. n. a. c. a acestui ziar s'a luat notița cu titlul de sus, despre constituirea unei casine române în Petroasa (Bihor) pentru oficianții stabilimentului „Willgerodt” comandându-se la propunerea d-lui Ghera, patronul ei, două foi române; „Gazeta Transilvaniei” și „Răvașul”. Tot în aceea notiță se amintește că dl. I. Corbu, presidentul casinei nu s'ar fi mulțumit, cu propunerea d-lui Ghera, ci a luat măsură pentru comandarea tuturor foilor române dela noi. La cetirea acestei notițe mi-s'a înveselit sufletul, văzând, că în acest colț al Bihorului, inteligența desvoltă interes față de presa română. În vara aceasta făcând excursiune la Petroasa, am cercetat și casina, și cu părere de rău am constatat, că acolo nu există *nici casina română* „*nici casina română confesională*”. Așa se vede, că unor Români le place multe să vorbească, dar puține să facă. Destul de trist!

— **Programul încoronării regelui Serbiei.** Luni a fost publicat programul încoronării. După acest program la 20 Septembrie d. a. vor fi duse la catedrală insigniile de încoronare, unde vor fi binecuvântate, și după aceea duse la conac. Mâne-zi va avea loc încoronarea, la care regele va merge călare îmbrăcat în ornate de încoronare. După ceremonia bisericească, care va dura mai bine de două ore, va avea loc în sala festivă a conacului o recepție solemnă, la care vor fi aduși dignitarii țării, și diferitele deputațiuni. Seara va fi teatru paré. A treia zi a. m. va fi revistă militară, ear seara se va servi un prânz de curte. La actul încoronării și la prânz vor fi prezenți și reprezentanții țărilor străine.

— **O lucrare asupra Macedoniei.** Deputatul publicist francez d. Gaston Routier, care are la activul său o serie întreagă de lucrări relative la politica externă, și de economie politică, a publicat de curând un excelent volum, de 146 pagini, intitulat „La question Macedonienne”.

D. Gaston Routier a fost însărcinat anul trecut de „Petit Parisien” să facă o anchetă asupra chestiunii macedonene. Și după cum era de așteptat, d-sa s'a achitat în mod conștiincios, punând toată scrupulozitatea și nepărtinirea istoricului pentru a lămurii o situație din cele mai puțin clare pentru mulți.

Lucrarea e plină de observații personale, cari dau dovadă de pătrunderea de spirit a autorului.

Ea va fi citită desigur cu mult interes și va arunca lumină asupra diferitelor chestii la ordinea zilei de astăzi.

În numărul nostru viitor vom rezuma o parte din lucrarea d-lui Gaston Routier, în care e vorba despre acțiunea Grecilor în Macedonia și raporturile lor cu Aromânii.

— **Lipsă de nutreț.** Din București se scrie: Lipsa totală de nutreț a constrâns pe numeroși țărani din districtul Ilfov, să-și vândă vitele spre a fi tăiate la abator. Căi însă nu i-au putut vinde și neavând nutreț nici pentru hrănirea acestora le-au dat drumul, ca să-și caute înșiși nutrețul pe malurile râului Argeș sau să moară de foame acolo. — Nu șim întră cât este adevărată această știre mai mult de senzație, de cât probabilă.

— **Recruții.** Ministrul comun de războiu a dat zilele acestea un ordin cu privire la intrarea recruților sub steag. Terminul e fixat pe ziua de 10 Octomvrie. Voluntarii pe un an și recruții pentru marină vor fi chemați pe ziua de 3 Octomvrie. Reservații de întregire vor fi chemați la exerciții pe 8 săptămâni.

— **Rentoarcerea unui exilat în patrie.** Fostul president al fostului stat liber Orange, ajuns acum sub protectorat englez, Steyn, s'a întors cu permisiunea guvernului britanic în patria sa. Mai înainte a trebuit să pună jurământ de fidelitate către noul său suveran în fața ambasadorului englez la Haga.

— **Expoziție agricolă în Cernăuț.** Societatea agricolă „Bucovina” aranjează în timpul

dela 25—27 Septemvrie n. a. c., în sala societății de tir din Cernăuț, o expoziție pentru amintiri, uncoase artificioase, flori, mașini agricole și împreună cu o expoziție de galițe.

— **O nouă invenție pe terenul telegrafic.** Din Roma se depeșează, că în Arma un student de gimnaziu cu numele Armand Pravan a inventat un aparat, care împedea primirea telegramelor expediate cu aparatul Marconi. Tinerul inventor s'a adresat guvernului pentru sprijin, dela care însă încă n'a primit răspuns.

— **Dinamitarzi bulgari condamnați.** Tribunalul din Prizrend a terminat zilele trecute procesul în prezența consulului rus, proces întins contra patru Bulgari, cari au fost acuzați de cercarea unui atentat contra căsărmiei din Gostivar la 2 Mai. Învățătorul Zaharia și băiatul său de 13 ani a fost achitat, economul Traico și crămarul Dimo a fost condamnat la 15 ani închisoare. Condamnații au apelat contra sentinței tribunalului suprem din Constantinopol. Se așteaptă că revisiunea va fi ordonată, deoarece-ce în cursul investigației la tribunalul din Gostivar s'au găsit în contul condamnaților unele irregularități.

— **Tren aruncat în aer.** Din Moscova se telegrafează, în apropierea stațiunii căii ferate Taishev a fost aruncat în aer un tren de transport, ce ducea soldați pe câmpul de război. Vagoanele au fost nimicite total, 4 conducători și mulți soldați au fost omorâți, ear numărul răniților este de sute. Se susține, că niște spioni japonezi ar fi comis atentatul.

— **Goana contra Armenilor din Turcia.** Patriarhul armean gregorian, Monseniorul Manian, s'a plâns Sultanului că situațiunea armenilor pașnici a devenit foarte grea în ultimul timp.

Patriarhul a adăugat că vexațiunile în provinciile asiatice continuă, ca și arestările și condamnările în Constantinopol.

— **Flota și armata rusă nașii Marelui Moștenitor.** Mesagerul guvernului arădă că Jang ca generalismul Kuropatkin a primit ziua de 11 August o depeșă din partea țarului, comunicându-i că în timpul botezului marelui duce moștenitor, augustul părinte a manifestat dorința ca armata de uscat să fie nașii moștenitorului tronului.

— **Legenda unei învieri.** O știre deosebit de senzațională a străbătut săptămâna trecută prin presa din capitală. Femea marelui Prinț Gergely adevărată, moartă la clinică, unde i s'a făcut autopsia, petrecută de soțul ei „Intristat”, până la locul de repaus, înmormântată cu odevă în toată regula, s'a sculat din morți.

Faptul s'a petrecut așa. Femea a zăcut luna lui Ianuarie la clinică în Budapesta, după scurt timp după primirea ei, a murit. După junea institutului a extradat adevăratul deces încetarea din viață a nefericitei femei, înconștientă și pe bărbat. Acesta probabil, când a auzit act despre vestea neașteptată, nici nu s'a dus să-și vadă soția, căci numai așa s'a petrecut întâmplarea greșală fatală. „Intristatul” soț de trimis sicriul și hainele la clinică, și a așteptat femeia acasă, de unde a petrecut-o cu deosebită pompă până la cimiter. Crezându-se astfel că pat de femeie, de altcum cam certărează, petrecută în viața ei n'a suferit, ca bărbatul ei să aibă pe la bi tur, Păder iute și deosebită caută după o altă consoartă, pe care o și găsit de loc a treia zi la sine. Vecinii s'au scandalizat de fapta aceasta necuviincioasă, mai ales femeile bărbatului mai aveau vorbe de scuză pentru măsă, pe care îl compătimeau de altfel că a petrecut de gură rea.

Femeile lor însă rosteau în continuu: nu de ar face Dumnezeu, să învie femeia nefericitei, să vadă cum o jelește soțul ei. La ce învie? — răspundeau bărbatului. Bine că a sculat bietul om de un ghimpe, etc. Păder întru viață pe deplin fericit cu aleasa inimă sale să-l pese de șoaptele și binevoitoare și reușite ale vecinilor.

Zilele treceau mereu. După 2 luni și jumătate la clinică se întâmplă un eveniment zădărnice pentru necredinciosul soț: femeia crezută decretată de moartă și îngropată ca soția lui, der s'a restaurat pe deplin părăsind clinica mergând drept la locuința bărbatului său. Că iată a văzut-o intrând în casă, și plin de bucurie intră în casă strigând ca un nebun, că „vine”

„Pader“. La tipetele băiatului părinții, mai vecinul au eșit afară să se convingă de ver. Aproape morți de spaimă se convingeră că în adevăr era soția lui Pader, care eșind pe coridor, de groază a îngălbeni ceara și a leșinat, când observă teribila căte-va momente au stat toți martorii o-și au eșit să vadă „minunea“, imobil, pomeniți până-ce se desmeteciră din ame- refugiându-se, care cum a putut și fă- nenumărate cruci au zăvorit toate ușile. Așteptau toți între vaete și plânsete amarnice, Truindu-se cu desperare de Domnul îndurărilor e pui absolva de păcatele sevărsite fie cu fapta cu cuvântul, cu voie ori fără de voie,—căci erau de părerea, că acum a sosit pe neașteptate ziua cea mare a înfricoșatului județ.

Femea părăsită sta de asemenea mirată, că nu putea înțelege de ce se tem oamenii de ce fug de ea ca de necuratul făcându-și și lamentând, încât edificiul cu trei etaje aproape cu valea plângerilor. La ori-care se ducea să bată, nu primia nici un răspuns.

Din fericire locuia în casă și un meseriaș, ca „om modern“, nu crede în minuni, acest bărbat și-a luat inima în dinți și cu toate rugămintele femeii sale, de a nu eși la potcă, a eșit coridor apropiindu-se de femea „înviată“ ce o aștepta cu oare-și care teamă, dar a cutezat. În adevăr nu-i s'a întâmplat nimic, dar soțul ei n'a cutezat să o admită în casă. Nici soțul ei, ceilalți vecini, de geabă se căznea „lumi-“ păpușar să convingă atât pe soțul aflat la toate călcăturile cât și pe vecinul și prietenul surprins de duhul pocăinței, căci acum nici el n'a voit să-l admită soția în casă.

Sau luat deci amândoi și s'au dus împreună clinică să vie aceasta întru ajutor și să des- treaba, ca în primul rând competentă, că doară ei s'a produs toată confuzia. Atunci s'a dat presală, că adevăr femea lui Pader după ce a stat o săptămână în camera unde a fost adusă, fost mutată în alta, fără să îi se fi mutat și cu naționalul dela cap. Femea adusă în to- el puțin după asta a murit, iar direcția cu- că este soția lui Pader, înștiințând pe băr- despre decesul consoartei, care însă n'a venit să vadă corpul rece al femeii sale, ci a trimis numai scriu, și haine pentru a fi îmbrăcată și așezată la sicriu de către personalul clinic. În urmă trezit toți din ameteală, și au început să re- anoască realitatea că soția lui Pader n'a murit, că astfel n'a purtat învia. Abia acum înțe- biata femeie de ce soțul ei n'a cercetat-o două luni de zile dela „moartea“ ei până la părăsirea spitalului. Astfel ambii vor mai avea să cănească la olaltă, ear femea cu care laudabilul soți voia să trăiască lume albă, a fost silită să părăsească ciubul, unde se virise cu sila.

— Femei socialiste ruse condamnate la 700 ani temniță. După cum vestește organul so- cialist berlinez, *Vorwaerts*, 55 femei socialiste ruse, acuzate de împotrivire cu arma contra pro- curaturii, au fost condamnate de către judecăto- rea din Iakutsk la 700 ani temniță, deci pe fie- care cade drept pedeasă circa 13 ani! — ceea-ce așa trebuie înțeles. Originali juri!

— Telegrama, farză în trei acte, de „Ori- ginal“, sub care pseudonim se ascunde un cu- noscut și apreciat scriitor român din Arad, a apărut ca retipărire din „Tribuna“.

Se vinde, pentru societăți de diletanți: 5 exemplare, expediate franco la adresa celui ce comandă, 1 coroană.

Prin poștă mai puțin de 5 exemplare nu se trimit (Numărul persoanelor din piesă e 12). Un exemplar, se vinde cu 20 fil. la Adminis- trația „Tribunei“ și librăria P. Simtion, din Arad.

— Recomandăm în deosebită atențiune a publicului românesc prăvălia și atelierul dlui *Hartmann Pái* (Boros Béni-tér nr. 161 em. 14) de porțelan și maiolica. Aci se primesc colo- rări și pictare de vase de porțelan și maiolica după dorință. Aci se pot căpăta tot felul de vase de prânz, de dejun, de teă etc.

Atragem atențiunea binevoitoare a p. t. public de dame asupra inseratului dlui *Hauer Lajos* farmacist în ARAD (Păcekai-út).

Comitetul aranjator din Timișoara publică următoarea programă

a festivităților, ce se vor aranja cu ocași- nea adunării generale a Asociațiunii la 21 și 22 Septemvrie st. n. 1904 în Timișoara:

1. La 20 Septemvrie întimpinarea la gară a comitetului central.
2. Tot în acea ziua sara de cunoștință și cină comună în hotelul „Principele de Coroană“.
3. La 21 Septemvrie dimineata partici- parea la serviciul divin la biserica gr.-or ro- mână și cea gr.-cat română din Timișoara- Fabric.
4. La 11 ore nainte de amiază I-a șe- dință a adunării generale în sala mare a ho- telului „Principele de Coroană“.
5. După amiază la 2 ore banchet tot în acea sală.
6. Seara la 8 ore concert tot în acea sală.
7. La 22 Septemvrie la 10 ore nainte de amiază a II-a ședință a adunării generale.
8. Tot în acea ziua după amiază la 4 ore ședință festivă a secțiunilor științifice- literare în sala mică a hotelului „Principele de Coroană“.
9. Sara petrecere de joc în sala mare a hotelului.

În Timișoara cortele private pentru pub- licul, care vine la adunarea generală, nu stau la dispozițiune, fie-care oaspe poate căpăta chilie numai în hotel; deci toți aceia, cari voesc a participa la adunarea generală, sunt rugați până inclusive 18 Septemvrie a co- manda chilie la președintele comisiei de incu- artirare Dr. Aurel Cosma avocat în Ti- mișoara, căci alt-cum comisiunea de incu- artirare, fiind mare circulația călătorilor străini în Timișoara, nu va fi în stare a acvira chilii cerute la timp întârziat; tot-odată sunt ru- gați cu aceasta ocașiune a înștiința că vo- ește ori nu a participa la banchet, ca co- mitetul aranjator să se poată de timpuriu orienta.

Dacă oaspeții, cari comandează, cortel vor înștiința, că cu care tren ajung la Ti- mișoara, la gară vor fi așteptați de membrii comisiei de cuartirare, ca să le comunice că pentru fie-care oaspe în care hotel e chi- lia comandată.

Timișoara, la 19 August 1904.

Comitetul aranjator.

Bibliografii.

Calendar pe anul dela Christos 1905. Anul XXVI. Prețul unui exemplar 40 fileri. Arad, editura și tiparul tipografiei diocesale gr.-or. ro- mâne. Calendarul are următorul conținut: Cro- nologia pe anul 1905. Sărbători și alte zile schimbăcioase. Posturile. Sărbători școlare. Astronomie.

Partea calendaristică: Cele 12 luni cu rubrica calendarului gregorian între pagini foite destinate pentru diferite însemnări. Genealogia casei dom- nitoare, genealogia domnitorilor străini și exotici. Sematismul mitropoliei gr.-or. română din Un- garia și Transilvania. Taxele postale și pentru telegrafie. Partea literară. Moise Nicoară (studiu biografic cu portret). Tamăița (legendă) de Ma- ria Cioban. Socialismul (dialog) de I. Groșo- rean. Eroul dela Königgrätz de St. O. Iosif. Sentențe asupra virtuții. Căpitanul Romano (V. Alexandri). Un mijloc de înaintare de Nic. Bușcaiu. Casa națională din Arad (ilustrațiune). Patronul țiganului (Th. D. Speranță). Un capi- tol despre țene și superstiție de G. Goshuc. Mândre, mândre, vrei nu vrei poezie de Alin.

Eminescu. Vulcanul legendă din popor de Maria Cioban. Minerva (Zeita științelor), poezie de Nicu Stejărel. Dați creștere fetițelor voastre. O. T. Baba n'auze, dar potrivește de Elena D. O. Sevastos. Lupul și Titirez, Basm pentru copii de Th. D. Speranță. Poezii populare. Economie. (Despre Lucernă; Creșterea rimăto- rilor; Albinel) Sfaturi economice. Felurimi. (Țăranul deștept; Un martor bun; om căruia îi plouă aur din cap; O țară fără închisori; Regele și cerșitorul; Împăratul și pielarul). Glume (feștanie țigănească; țiganul și ciobanul, Moțul și pânea cea albă; țiganul bolnav; țiga- nul cu inelul; între prietini, la cărciumă; pă- cală și Sasul; un recept; De ce? Asta-i și mai rău). Chicituri și chiuțuri. Inserțiuni și reclame.

A apărut:

Manual de limba germână întocmit de Dr. Constantin Lacea prof. Partea I. și II. Editura Librăriei Ciurcu, Brassó(?) 1904 Pețul 1 cor. 80 b.

Liturghia sfântul ui Ioan Gură-de-aur, pusă pe note muzicale, după melodiile celor opt-glasuri bisericesti și armonizată, pentru corurile de 4 voci bărbătești, de Iuliu Birou, nvătător și can- tor primar, și dirigentul coruli Reuniunii de cântări „Armonia“ din Tievănu Mare, (p. u. Kă- kova). Opul I. Editura autorului. Toate drep- turile rezervate. Prețul 5 coroane, plus 30 filleri pentru porto.

Se află de vânzare la autor și la Librăria Petru Simtion în Arad.

Felurimi.

Inteligența păsărilor. La o vânătoare care s'a făcut în secolul trecut pe lacul de lângă Prisniz lua parte vestitul naturalist Brehm îm- preună cu prietenii săi Bondi și Schilling. Ei vâ- zură un corcodel foarte frumos, pe care se de- ciseră a-l vâna.

Schilling rămase pe mal unde era umezeală, ear ceilalți doi se coboriră într-o luntre, și căutară să gonească pasărea pe sub apă în spre țarm, unde putea să o împuște, fiind apa mai mică. Ajunseră s'o gonească în spre țarm, când cei cari credeau că o vor împușca se înșelară foarte tare. Ea lăsă să fie condusă până aproape de țarm, unde se scălda o cireadă de boi, sbură aproape repede în sus aproape de vaci și de boi, astfel în cât în casul când ar împușca vânătorii, să împuște pe un bou. Sosită la sfârșitul cirezei de boi, unde era prea departe ca s'o poată împușca, sbură repede în sus în spre partea lacului acoperită cu trestii și se coborî între trestii. Graful Reichenbach poveste- ște despre un cârd de cotofene care vâzând iarna sub straturile de gheață că plutesc pești morți și gheața fiind prea groasă ca s'o poată sparge cu ciocul, se așezară pe dînsa ca și când ar cloci, apoi sparseră cu ușurință gheața sub- țiată și mîncară peștii aruncați afară de valuri până la vertebre. Ghionoaia când găsește o chilie de melc, ciocănește mijlocul cochiliei în- dată ce a aflat că melcul este înăuntru, știind că corpul melcului începe pe la jumătatea co- chiliei. Doctorul Noli poseda un canar care nu voia să stea în colivie, ci îi plăcea mai mult să zboare prin odaie. Noli îl momea cu mîncă- rile lui favorite: salată verde, lăptucl pe care le așeza în colivie și în momentul când cana- rul intra, închidea repede colivia. Cât-va timp mijlocul îi reuși, mai târziu însă paserea nu mai intra de cât atunci când Noli era departe și chiar atunci lua salata sau o altă mîncare ce i-s'a dat și o mîncă de asupra coliviei. — Noli observând cum-că nici acest metod nu-i mai reușește, căută a lega ușa coliviei prin o sfoară, în așa mod în cât să o poată închide dela depărtare. Și acest mijloc nu-i reuși de cât numai cât-va timp, până ce paserea își putu da seamă de stratagemă; când paserea observă cum stau lucrurile se decise a nu mai intra în colivie, decât numai atunci când, sau nu vedea sfoară pusă, sau doctorul nu era acasă. Aceasta ne dovedește intelingența pasărei, precum și faptul că ea prefera libertatea, mîncărilor fa- vorite? — Câți oameni oare ar fi capabili de aceleași sentimente!

ECONOMIE.

Arad, 30 August.

Intrunirea agricolă din Rusciori.

Membrul comitetului central al »Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiiu«, dl Romul Simu și secretarul ei, dl Vic Tordășianu, în calitate de reprezentanți ai numitei Reuniuni, s'au prezentat Duminică la 21 August n. c. în comuna noastră Rusciori, la o întrunire agricolă. Cu bucurie și cu mult dor au fost așteptați reprezentanții Reuniunii de întreaga populațiunea noastră, mică la număr și dată oare cum poate chiar din acest motiv uitării, de oare ce, încât știu acesta este primul cas, când și noi cautați am fost de reprezentanți ai așezămintelor noastre din centru. La ora 9 a. m. mica ceată a școlarilor nostri în frunte cu învățătorul Alexandru Bârsan, și cu notarul Nicolae Sasu, postați lângă frumosul edificiu al școlii noastre, au bineventat, anume prin rostul acestui din urmă, pe oaspeții nouă atât de iubiți, cari au asistat apoi la serviciul divin, oficiat cu multă pietate prin parochul local dl Nicolae Șurean. La sfârșitul liturghiei, parochul prezentând obștea pe cei cari pentru binele și luminarea noastră au sosit în mijlocul nostru, — roagă pe bătrâni și pe tineri, pe bărbați și pe femei a se întruni la ora 11 a. m. în sala mare a școlii.

Sala cea mai spațioasă a școlii (frumosul edificiu al școlii noi, care a costat cam 10.000 cor. poate face cinste ori cărei comune mai impopulate) abia a încăput pe cei sosiți la oara amintită. Dl Simu, prin cuvinte alese și bine simțite deschizând adunarea, ține o vorbire plină de învățături pentru economi în acest timp, în care economul amenințat cu foamete, insetat este de povețe și învățături.

Anul secetos, zice dl Simu, trebuie să ne învețe pe toți și mai ales pe economi la cruțare în toate: în nutreț, bucate, bani, îmbrăcăminte ș. a. m. d. Să trăim în trezvie, să nu cheltuim în cărcime, nu la pomeni, la oște, nu prin prăvălii pentru lucruri de paradă, ci mai vartos să ne întoarcem la obiceiurile vechi, când economul și eco-noama noastră de mândrie își țineau de avea în jurul gospodăriei lucruri datorite mânilor lor. Timpul scump de iarnă să-l întrebuițăm și pe el cu folos atât femeile cât și bărbații.

Trecând la lipsa de nutreț ne recomandă să adunăm și să păstrăm cu îngrijire paie, tărnomata, pleava, cocenii de cucuruz etc. cari toate pot fi cu folos întrebuințate la nutreț. În locul așternutului de paie se folosim frunză din pădure. Paiele și ogringii trebuiesc tăiate cu mașina de tăiat nutreț și apoi se așază în 2 căzi în pătură de câte o palmă, se presară cu felioare de napă tăiați, pe acestia se pune tărniță și preste toate se toarnă apă ferbinte. Căzile se coper cu straiu și se țin 3 zile spre a se dospi. Dată aceasta mestecătură la vite, o mănâncă cu poftă, se îngrășă, dau lapte mult și gustos. Adunatul de »frunzări« (nu frunze uscate, care se folosesc numai la așternut) încă e recomandabil. Frunzările sunt frunze cu clombițe tinere, cu luguți, cari tăiați din arbori, nu aduc arborelui nici o stricăciune. Frunzările de salcă, rechită, plop, stejar, fraxin, paltin, acăț, frunze de vie, sunt potrivite alimente pentru vite. Povețele date de guvern de

a folosi nutreț verde sau înăcrit, sunt de a se urma și ele. Să sămănăm cucuruz de nutreț (des sămănat), mohor, mălai mărunt, hrișcă, muștar alb, spargă etc. Mai presus de toate se recomandă însă a ne purta economia mai rațional, se folosim diferitele mașini și unelte economice, se ținem vite mai puține, dar' de soi, se cultivăm pomi, se folosim grapa de fânate, să ne facem stupine etc. și gospodăria noastră la înflorire va ajunge.

După dl Simu luând cuvântul dl Vic Tordășianu, acesta ne spune, cum mai ales noi Românii suntem mai amenințați de foametea, ce bate la ușile economilor nostri, de oarece pe noi ne găsește în toate privințele sleiți. Pe când vitele noastre slabe și de soi inferior, puse în vânzare, nu ne aduc decât pagubă, vitele conlocuitorilor nostri Sași sunt un adevărat izvor de câștig. Nutrețurile măiestrite: trifoiu, lăptăna etc. pe cari ei le cultivă din greu și de mulți ani și de cari o samă din noi chiar și astăzi ne ferim, chemate sunt a face față lipsei de nutrețuri din anul acesta. Grânele, cucuruziștele și fânatele lor, lucrate cu mașini și gunoite adese-ori, țin și acuma hambarele și podurile lor ticsite de grâu, cucuruz și fân, necheltuite pe când ele ne aveau nici un preț. Pungile noastre goale sunt și ele, ear' așezăminte cu bani albi pentru zile negre nouă ne lipsesc aproape pretutindenea.

(Va urma).

5648/1904 tkv. sz.

Arverési hirdetmény kivonata.

Az aradi kir. törvényszék, mint tkv. hatóság közhírré teszi, hogy Palka Demeter kurticsi lakos végrehajtónak kiskoru Zsulán Roszta kurticsi lakos végrehajtást szenvedő elnevezés kor. 50 fillér tőkekövetelés és jár. iránti végrehajtási ügyében az aradi kir. törvényszék területén lévő Kurticsi község területén lévő a kurticsi 192 sz. tkvben. A 3 sor 2024 házban felvett ház, udvar és kertből álló ingatlanra a végrehajtási törvény 156 §-ának alapján az árverést 982 Kor. fillér ellenében megállapított kikiáltási árban elrendelte, és hogy a fentebb megjelölt ingatlan az 1904. évi December hó 1-5 napján délelőtti órákban Kurticsi község házában — megtartandó árverésen a kikiáltási árban alul is eladandó fog.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlan becsárának 10%-át vagyis 98 kor. 20 fillér készpénzben vagy az 1881: LX. t. cz. 170 §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 3333 sz. a. kelt I. M. rendelet 7 §-ában kijelölt óvadékképes énekpárban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881: LX. t. cz. 170 §-a értelmében a bán tartoznak a bíróságnál előleges elhelyezéséről kikiáltott szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

Kelt Aradon 1904 évi aug. hó 5. napján.

A kir. tszék. mint telekkönyvi hatóság.

Akna,

kir. tszéki bíró.

356

INSERTIUNI ȘI RECLAME.

Stabiliment de Hydrotherapie.

„Wällischhof.“

Stațiune de tren și poștă Brunn — Maria — Enzersdorf, 30 min. departe de Viena.

236

Arangiamet modern

(pe lângă hydrotherapie completă electrică, de aer de soare, massage, sare, gimnastică svedă etc).

Prețuri moderate

Cu prospecte și informațiuni mai detaliate stă la dispoziție direcțiunea și dicul stabilimentului: Dr. Marius Sturza.

Prăvălia de fer și deosebite instrumente

a

Fraților Berta

(Berta-Testvérek)

Arad, Andrásy-tér

Telefon 386.

Telefon 386.

Depozit bogat în fer și mărfuri de meșteșug, diferite instrumente, în ferărit pentru muncă și edificii, cuptoare de fer de Nadra, Meidling de primul rang. Mașine (spargătoare) pentru bucătăria de Olanda elegante, specifice pentru economia de casă, dulci pentru ghiță.

Arme Ferlach și Piper, puște pentru vânzare Monopol de vânzare a coaselor de oțel, rabă Bēla și a pompelor de stropit cu peronosporei pe lângă o garanță de 10 ani. Instrumente de vierit etc.

Forfecă engleze Solingene veritabile, pentru țigări și briciuri.

Depozit exclusiv «AHO!».

Se seama ținuturilor sub ungare unicul deposit al argintului de argint: VENUS pentru cuptoare.

Comandele din provincie se efectuează pentru prețurile ieftine de zi. Nr. 291-5

Vinedcarea deplină a boalelor secrete.

Să nu progete nime într-o chestiune atât de gravă și să prezenta odată în persoană pentru că eu ajung la prezentarea speciilor aduse din străinătate pot aduce în lume, cauza, răspândirea și starea boalei, ori de câte ori ar fi boala înrădăcinată în organism. Pe lângă aceasta examinări pot eu singurătă afla și calea pe care se poate vindeca răul, ceea ce fiecare o poate face fără de a-și împiedeca ocupațiunile. Dacă cineva nu poate veni în persoană, atunci să-și desorice boala în scris și după ce va fi examinată va primi de la mine o scrisoare în care se va afla starea și se va afla și calea pe care se poate vindeca răul. În scrisoare pune marea de rău. După încheierea curei, scrisorile se ard sau se respresă se retrimite.

Un astfel de leucitor și curător e institutul special al dr. Palóc, medic de spital (Budapesta VII Kerepesi-ut 10) unde cu bunăvoință și conștiințioasă se tratează oricine (bărbat sau femeie) deslușiri asupra viciilor sexuale unde i se curăță sângele bolnav, nervii i se întăresc, trupul întreg se eliberează de boală și sufletul de chin.

Fără conturbarea ocupațiunilor zilnice dr. Palóc vindecă de ani de zile cu siguranță, repede și din fundamente cu metoda sa proprie de vindecare și curătează cele mai neglijate, boalele de bătăie, de țevă, de testicule, de sira spinării, de nervi, urmările onaniei și ale sifilisului, poala albă, boale de sânge, de piele și toate boalele care se țin de organele seculare femeiești. Pentru femei e asigurată de așteptare și intrare separată. Consultațiunile le da însuși dr. Palóc dela 10 ore în. a până la amiază.

Adresa: Dr. Palóc medic de spital, specialist Budapesta VII, Kerepesi-ut 10.

Editor-proprietar: George Nichin
Redactor responsabil: Ioan Russu-Sirianu.

237

Asortiment bogat de tot felul de pardesiuri și de Ulster de cauciuc.

Fondat 1874.

A V I S!

Telefon p. oraș și com. 534.

Am onoare a aduce la binevoitoarea cunoștință a publicului atât din loc cât și din provincie, că cu începerea sezonului de școală au sosit în magazinul meu nouă costume gata pentru bărbați și băieți deci cel ce vrea să târguiască estin și bine să se adreseze cu încredere deosebită la firma mea recunoscută, deja demult ca solidă, unde se economisează cel puțin 20%. Spriginindu-mă pe vechiul meu renume, de care m'am bucurat până acuma, îmi iau voia a ruga pe onor. public, ca toate cele de lipsă să le procure din magazinul meu de haine gata pentru bărbați și copil.

Cu perfectă stimă:

MOSKOVITZ ZSIGMOND

A R A D, EDIFICIUL TEATRULUI.

Prețuri solide și culante.

Croi elegant.

Comande din provincie se efectuează prompt

Bogat assortiment de haine pentru vânători.

Bucăți singulare de costume p. băieți.

Mai nou!

Navelocuri de

toamnă

Pardesiuri pentru dame

Cu începerea sezonului de școală.

pentru dame

Pardesiuri pentru fete și copii.

Bluze de modă după croiul cel mai

nou și bluze cu mâneci.

Bazarul pentru costume de dame al lui

S T E R N M. A.

A R A D,

ANDRÁSSY-tér, vis-à-vis de noua biserică a Minorităților.

Fondat în anul 1875.

Telefon pentru oraș și comitat 238.

TRUSOURI PENTRU DAME și CASĂ de MODĂ

M a s z t i g P á l, Arad,

ANDRÁSSY-TÉR 22 sz.

O. P.

Când aduc la binevoitoarea cunoștință, că în Arad, Piața Andrassy Nr. 22 în casa Kiss am deschis corespunzător exigențelor timpului de azi o

pravalie de pânzării pentru dame și domni

mă provoc la activitatea mea împlinită 18 ani la firma Wadovsky Gustáv, precum și la experiențele mele făcute în capitală.

Pot spune liniștit, că voi putea satisface pe deplin gustul on. public.

Rugând on. public să mă onoreze cu binevoitoare și dese vizite, rămân

cu stimă **MASZTIG PÁL.**

Prețuri fixe!

Telefon p. oraș și comitat Nr. 457.

Fondat la 1845.**Prețuri fixe!**

Telefon p. oraș și comitat Nr. 457.

Neumann M.

furnisor de curte ces. și reg.

Magazin de haine pentru bărbați, băieți și fete**ARAD, lângă hotelul „Crucea albă“.**

recomandă asortimentul său bogat de haine gata și de calitate cea mai bună.

Costumuri gata pentru bărbați:

Costum sacco cu ștrafuri	coroane 26—30
„ de șeviot cu ștrafuri	35—50
„ „ „ vênăt de Zsolna	30—44
„ din cele mai nouă stoffe de modă „	36—50

Pardesiuri pentru bărbați:

Cenușă întunecat ori drapp coachmen.	coroane 24—36
Din șeviot fin vênăt ori negru	24—50
Din șeviot englez cenușiu întunecat	30—50
Dia stoffă dublă cenușie întun. și cu ștrafuri „	34—44

Costumuri pentru băieți:

Costumuri de marine din șeviot vênăt	coroane 14—20
„ din cangarn, cenușiu, vênăt	14—22
ori drapp	14—22
Costumuri de școală din șeviot de Zsolna	10—18
Costum de vênători din loden cenușiu	16—24
Costum pentru băieți cu pantaloni scurți	16—25
„ din stoffă cu ștrafuri	16—25
Costum pentru băieți cu pantaloni lungi	22—35
Pardesiu v. într. și drapp pentru	13—18
băieți	13—18

Comande de haine după măsură s

tuesc prompt.

TIPOGRAFIA**„TRIBUNA“****ARAD, Strada Deák Ferencz Nr. 50.**

Fiind arangiată din nou, bogat, cu literele cele mai moderne și cu rotațiune modernă, primește spre executare ori-ce lucrare ce se ține de arta tipografică.

Broșuri, opuri, manuale, tabelări în ori-ce mărime, registre pentru bănci, invitații la petreceri și cununii, plicuri, cap de scrisori, anunțuri funebre, cărți de vizită, etc. etc.

⊙ ⊙ Executat cu gust fin, la timp și punctual, după sistemul cel mai nou. ⊙ ⊙

Cerem și pe această cale binevoitorul sprigin al publicului românesc întru cât ar avea vr'o lucrare din cele mai sus înșirate a trimite spre executare și a ne recomanda în cerc cât mai larg tipografia noastră.

Având în vedere și sacrificiile mari ce le pretinde ziarul nostru național, credem că va afla mai iute răsuneț acest anunț al nostru.

Telefon Nr. 502.